

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

13 septembrie 2017*

„Trimitere preliminară – Agricultură – Produse alimentare și furaje modificate genetic – Măsuri de urgență – Măsură națională care vizează interzicerea cultivării porumbului modificat genetic MON 810 – Menținerea sau reînnoirea măsurii – Regulamentul (CE) nr. 1829/2003 – Articolul 34 – Regulamentul (CE) nr. 178/2002 – Articolele 53 și 54 – Condiții de aplicare – Principiul precauției”

În cauza C-111/16,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Tribunale di Udine (Tribunalul din Udine, Italia), prin decizia din 10 decembrie 2015, primită de Curte la 24 februarie 2016, în procedura penală împotriva

Giorgio Fidenato,

Leandro Taboga,

Luciano Taboga,

CURTEA (Camera a treia),

compusă din domnul L. Bay Larsen (raportor), președinte de cameră, și domnii M. Vilaras, J. Malenovský, M. Safjan și D. Šváby, judecători,

avocat general: domnul M. Bobek,

grefier: domnul R. Schiano, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 9 februarie 2017,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru G. Fidenato și Leandro și Luciano Taboga, de F. Longo, avvocato;
- pentru guvernul italian, de G. Palmieri, în calitate de agent, asistată de P. Gentili, avvocato dello Stato;
- pentru guvernul elen, de G. Kanellopoulos și de D. Ntourntourea, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de C. Zadra, de K. Herbout-Borcak și de C. Valero, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 30 martie 2017,

* Limba de procedură: italiana.

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 34 din Regulamentul (CE) nr. 1829/2003 al Parlamentului European și al Consiliului din 22 septembrie 2003 privind produsele alimentare și furajele modificate genetic (JO 2003, L 268, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 41, p. 3), precum și a articolelor 53 și 54 din Regulamentul (CE) nr. 178/2002 al Parlamentului European și al Consiliului din 28 ianuarie 2002 de stabilire a principiilor și a cerințelor generale ale legislației alimentare, de instituire a Autorității Europene pentru Siguranța Alimentară și de stabilire a procedurilor în domeniul siguranței produselor alimentare (JO 2002, L 31, p. 1, Ediție specială, 15/vol. 8, p. 68).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unei proceduri penale inițiate împotriva domnului Giorgio Fidenato, precum și a domnilor Leandro și Luciano Taboga, prin care li se reproșează că au cultivat soiul de porumb modificat genetic MON 810, cu încălcarea reglementării naționale care interzice cultivarea acestuia.

Cadrul juridic

Regulamentul nr. 1829/2003

- 3 Considerentele (1)-(3) ale Regulamentului nr. 1829/2003 au următorul cuprins:
  - „(1) Libera circulație a produselor alimentare și furajelor sigure și sănătoase este un aspect esențial al pieței interne și contribuie în mod considerabil la sănătatea și bunăstarea cetățenilor, precum și la interesele economice și sociale ale acestora.
  - (2) În cadrul punerii în aplicare a politicilor comunitare, trebuie să se asigure un nivel înalt de protecție a vieții și sănătății umane.
  - (3) În vederea protejării sănătății umane și animale, produsele alimentare și furajele care constau, conțin sau sunt produse din organisme modificate genetic [...] trebuie să facă obiectul unei evaluări din punctul de vedere al siguranței în conformitate cu o procedură comunitară, înainte de a fi introduse pe piață în interiorul Comunității.”
- 4 Potrivit articolului 1 literele (a) și (b) din regulamentul menționat, obiectul acestuia este, cu respectarea principiilor generale enunțate de Regulamentul nr. 178/2002, în special acela de a asigura baza necesară pentru a garanta un nivel înalt de protecție a vieții și sănătății umane, a sănătății și a bunăstării animale, a intereselor ecologice și ale consumatorilor în raport cu produsele alimentare și cu furajele modificate genetic, asigurând în același timp funcționarea eficientă a pieței interne, precum și acela de a stabili proceduri comunitare pentru autorizarea și pentru supravegherea produselor alimentare și a furajelor modificate genetic.
- 5 Articolul 34 din regulamentul menționat, intitulat „Măsuri de urgență”, prevede:

„În cazurile în care este evident că produsele autorizate de sau în conformitate cu prezentul regulament pot prezenta un risc grav pentru sănătatea umană, sănătatea animală sau mediu [...], se iau măsuri în conformitate cu procedurile prevăzute la articolele 53 și 54 din Regulamentul [...] nr. 178/2002.”

Regulamentul nr. 178/2002

6 Considerentele (20) și (21) ale Regulamentului nr. 178/2002 au următorul cuprins:

„(20) Principiul precauției a fost invocat pentru a se asigura protecția sănătății în Comunitate, creându-se astfel bariere în calea liberei circulații a produselor alimentare sau hranei pentru animale. De aceea, este necesar să se adopte o bază uniformă în întreaga Comunitate pentru utilizarea acestui principiu.

(21) În împrejurările specifice în care există un risc la adresa vieții sau a sănătății, dar persistă nesiguranța științifică, principiul precauției asigură un mecanism pentru determinarea măsurilor de gestiune a riscului sau a altor acțiuni pentru a se asigura nivelul ridicat de protecție a sănătății stabilit în Comunitate.”

7 Potrivit articolului 6 din acest regulament:

„(1) Pentru realizarea obiectivului general al unui nivel ridicat al protecției vieții și sănătății umane, legislația alimentară se bazează pe analiza riscurilor, cu excepția cazurilor în care aceasta nu este adecvată împrejurărilor sau naturii măsurii.

(2) Evaluarea riscului se bazează pe dovezile științifice disponibile și este realizată în mod independent, obiectiv și transparent.

(3) Gestiunea riscului ia în considerare rezultatele evaluării riscului și, în special, avizele Autorității [Europene pentru Siguranța Alimentară] prevăzute la articolul 22, alți factori legitimi pentru problema în cauză și principiul precauției, atunci când condițiile stabilite la articolul 7 alineatul (1) sunt relevante pentru realizarea obiectivelor generale ale legislației alimentare, stabilite la articolul 5.”

8 Articolul 7 din regulamentul menționat, intitulat „Principiul precauției”, prevede:

„(1) În împrejurări specifice în care, în urma unei evaluări a informațiilor disponibile, se identifică posibilitatea unor efecte dăunătoare asupra sănătății, dar persistă incertitudinea științifică, pot fi adoptate măsuri provizorii de gestiune a riscului, necesare pentru asigurarea nivelului ridicat de protecție a sănătății stabilit în Comunitate, până la apariția unor noi informații științifice pentru o evaluare mai cuprinzătoare a riscului.

(2) Măsurile adoptate pe baza alineatului (1) trebuie să fie proporționale și să nu impună restricții comerciale mai mari decât este necesar pentru realizarea nivelului ridicat de protecție a sănătății stabilit în Comunitate, acordându-se atenție fezabilității tehnice și economice, precum și altor factori considerați legitimi pentru problema respectivă. Măsurile se revizuiesc într-o perioadă de timp rezonabilă, în funcție de natura riscului identificat la adresa vieții sau sănătății și de tipul de informații științifice necesare pentru clarificarea incertitudinii științifice și realizarea unei evaluări mai cuprinzătoare a riscului.”

9 Articolul 53 din Regulamentul nr. 178/2002, intitulat „Măsuri de urgență privind produsele alimentare și hrana pentru animale care își au originea în Comunitate sau sunt importate dintr-o țară terță”, are următorul cuprins:

„(1) În cazurile în care este evident că produsele alimentare sau hrana pentru animale care își au originea în Comunitate sau sunt importate dintr-o țară terță ar putea reprezenta un risc major pentru sănătatea umană, sănătatea animală sau mediul înconjurător, iar acest risc nu poate fi combătut în mod satisfăcător prin măsurile luate de statul membru (statele membre) respectiv(e), Comisia, hotărând în

conformitate cu procedura prevăzută la articolul 58 alineatul (2), din proprie inițiativă sau la solicitarea unui stat membru, adoptă de îndată una sau mai multe dintre următoarele măsuri, în funcție de gravitatea situației:

- a) în cazul produselor alimentare sau hranei pentru animale care își au originea în Comunitate:
  - i) suspendarea introducerii pe piață sau a utilizării alimentului respectiv;
  - ii) suspendarea introducerii pe piață sau a utilizării hranei pentru animale respective;
  - iii) stabilirea unor condiții speciale pentru produsele alimentare sau hrana pentru animale respective;
  - iv) orice altă măsură interimară adecvată;
- b) în cazul produselor alimentare sau hranei pentru animale importate dintr-o țară terță:
  - i) suspendarea importului produselor alimentare sau hranei pentru animale respective din întreaga țară terță respectivă sau dintr-o parte a sa și, după caz, din țara terță de tranzit;
  - ii) stabilirea unor condiții speciale pentru produsele alimentare sau hrana pentru animale respective din întreaga țară terță respectivă sau dintr-o parte a sa;
  - iii) orice altă măsură interimară adecvată.

(2) Cu toate acestea, în cazuri de urgență, Comisia poate adopta, în mod provizoriu, măsurile menționate la alineatul (1) după consultări cu statele membre respective și după informarea celorlalte state membre.

[...]"

- 10 Articolul 54 din acest regulament, intitulat „Alte măsuri de urgență”, prevede:

„(1) În cazul în care un stat membru informează oficial Comisia în privința necesității de a se lua măsuri de urgență, iar Comisia nu a hotărât în conformitate cu articolul 53, statul membru poate adopta măsuri de protecție interimare. În acest caz, el informează de îndată celelalte state membre și Comisia.

(2) În decurs de 10 zile lucrătoare, Comisia prezintă problema [Comitetului permanent pentru lanțul alimentar și sănătatea animală] în vederea extinderii, modificării sau abrogării măsurilor de protecție interimare.

(3) Statul membru poate menține măsurile interimare de protecție de drept intern până la adoptarea măsurilor comunitare.”

- 11 Potrivit articolului 58 alineatul (1) din regulamentul menționat:

„Comisia este sprijinită de un Comitet permanent pentru lanțul alimentar și sănătatea animală, [...] compus din reprezentanți ai statelor membre și prezidat de reprezentantul Comisiei. [Acest comitet] este organizat pe secțiuni pentru a aborda toate problemele în materie.”

Acțiunea principală și întrebările preliminare

- 12 Prin decizia din 22 aprilie 1998 privind introducerea pe piață a porumbului modificat genetic (Lat. *Zea mays* linia MON 810), conform Directivei 90/220/CEE a Consiliului (JO 1998, L 131, p. 32, Ediție specială, 03/vol. 24, p. 143), Comisia a autorizat introducerea pe piață a porumbului MON 810.
- 13 La 11 aprilie 2013, guvernul italian a cerut Comisiei să adopte, potrivit procedurii prevăzute la articolul 53 din Regulamentul nr. 178/2002, măsurile de urgență prevăzute la articolul 34 din Regulamentul nr. 1829/2003 în vederea interzicerii cultivării acestui tip de porumb. În susținerea

- cererii sale, guvernul menționat a prezentat studii științifice efectuate de Consiglio per la ricerca e la sperimentazione in agricoltura (Consiliul pentru Cercetare și Experimentare în Agricultură, Italia) (CRA) și de Istituto Superiore per la Protezione e la Ricerca Ambientale (Institutul Superior pentru Protecția Mediului și Cercetare Ecologică, Italia) (ISPRA).
- 14 În răspunsul său din data de 17 mai 2013, Comisia a precizat că, după efectuarea unei evaluări preliminare a informațiilor care îi fuseseră prezentate, a considerat că nu era dovedită urgența adoptării unor măsuri în conformitate cu articolele 53 și 54 din Regulamentul nr. 178/2002.
  - 15 Cu toate acestea, pentru a efectua o analiză mai aprofundată a probelor științifice furnizate de acest stat membru, la 29 mai 2013, Comisia a solicitat Autorității Europene pentru Siguranța Alimentară să evalueze elementele de probă în cauză până la sfârșitul lunii septembrie 2013.
  - 16 Printr-un decreto Adozione delle misure d'urgenza ai sensi dell'art. 54 del regolamento (CE) n. 178/2002, concernente la coltivazione di varietà di mais geneticamente modificato MON 810 [decret privind adoptarea de măsuri de urgență în sensul articolului 54 din Regulamentul (CE) nr. 178/2002 în ceea ce privește cultivarea unor soiuri de porumb modificat genetic MON 810] din 12 iulie 2013 (GURI nr. 187 din 10 august 2013), guvernul italian a interzis cultivarea soiului de porumb modificat genetic MON 810.
  - 17 La 24 septembrie 2013, Autoritatea Europeană pentru Siguranța Alimentară a emis avizul nr. 3371, în care se arată că Grupul de lucru pentru organismele modificate genetic (denumite în continuare „OMG-uri”) nu a identificat, în documentele furnizate de guvernul italian în susținerea măsurilor de urgență referitoare la porumbul MON 810, noi probe științifice care ar justifica măsurile de urgență solicitate. În consecință, grupul în cauză a considerat că concluziile sale anterioare privind evaluarea riscului aferent porumbului MON 810 rămâneau aplicabile.
  - 18 Reiese din dosarul prezentat Curții, precum și din precizările furnizate de Comisie în ședință că aceasta din urmă a informat Comitetul permanent pentru lanțul alimentar și sănătatea animală despre notificarea de către guvernul italian a măsurilor de protecție interimare adoptate de acesta din urmă, fără însă a-i transmite un proiect de decizie în vederea extinderii, modificării sau abrogării măsurilor de protecție interimare naționale, în conformitate cu articolul 54 alineatul (2) din Regulamentul nr. 178/2002.
  - 19 În acest context, domnul Fidenato și domnii Leandro și Luciano Taboga au fost urmăriți penal la Tribunale di Udine (Tribunalul din Udine, Italia) pentru cultivarea, la o dată nespecificată, a unui soi de porumb modificat genetic, și anume soiul MON 810, încălcând reglementarea națională care interzicea cultivarea acestuia.
  - 20 Judecătorul pentru faza urmăririi penale de la Tribunale di Udine (Tribunalul din Udine) a dat, la o dată neprecizată, o ordonanță penală de condamnare a persoanelor interesate.
  - 21 Acestea din urmă au formulat plângere împotriva acestei ordonanțe, invocând nelegalitatea reglementării naționale în temeiul căreia a fost adoptată, pentru motivul că reglementarea în cauză încalcă articolul 34 din Regulamentul nr. 1829/2003, precum și articolele 53 și 54 din Regulamentul nr. 178/2002.

22 În aceste condiții, Tribunale di Udine (Tribunalul din Udine) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

- „1) În temeiul articolului 54 alineatul (1) din Regulamentul nr. 178/2002, Comisia este obligată, la solicitarea unui stat membru, chiar dacă apreciază că nu există, în privința anumitor produse alimentare sau furaje, motive de risc grav și evident pentru sănătatea umană, pentru sănătatea animală și pentru mediu, să adopte măsuri de urgență în sensul articolului 53 din Regulamentul nr. 178/2002?
- 2) În cazul în care Comisia comunică statului membru solicitant evaluarea sa, care este contrară solicitărilor acestuia, evaluare care din punct de vedere teoretic exclude necesitatea de a se adopta măsuri de urgență, și, pentru acest motiv, nu adoptă măsurile de urgență în sensul articolului 34 din Regulamentul nr. 1829/2003, solicitate de același stat membru, statul membru solicitant este autorizat, potrivit articolului 53 din Regulamentul nr. 178/2002, să adopte măsuri de urgență provizorii?
- 3) Considerațiile care țin de principiul precauției, fără legătură cu criteriile de risc grav și evident pentru sănătatea umană, pentru sănătatea animală sau pentru mediu, în utilizarea unui produs alimentar sau a unui furaj, pot să justifice adoptarea unor măsuri de urgență provizorii de către un stat membru în temeiul articolului 34 din Regulamentul nr. 1829/2003?
- 4) În cazul în care este clar și evident că Comisia Europeană a apreciat că nu sunt întrunite condițiile de fond pentru a se adopta măsuri de urgență în privința unui produs alimentar sau a unui furaj, evaluare care a fost confirmată ulterior de avizul științific al Autorității Europene pentru Siguranța Alimentară, iar această evaluare a fost transmisă în scris statului membru solicitant, statul membru poate să își mențină în continuare în vigoare măsurile de urgență provizorii și/sau să prelungească validitatea unor astfel de măsuri de urgență provizorii atunci când a expirat perioada provizorie pentru care fuseseră adoptate?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

- 23 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 34 din Regulamentul nr. 1829/2003 coroborat cu articolul 53 din Regulamentul nr. 178/2002 trebuie interpretat în sensul că Comisia este obligată să adopte măsuri de urgență potrivit acestui din urmă articol atunci când un stat membru o informează oficial, în conformitate cu articolul 54 alineatul (1) din acest din urmă regulament, în privința necesității de a se lua asemenea măsuri, deși nu este evident că un produs autorizat prin Regulamentul nr. 1829/2003 sau în conformitate cu acesta ar putea prezenta un risc grav pentru sănătatea umană, pentru sănătatea animală sau pentru mediu.
- 24 Regulamente nr. 1829/2003 și nr. 178/2002 urmăresc, ambele, în special, asigurarea unui nivel ridicat de protecție a sănătății umane și a intereselor consumatorilor în ceea ce privește produsele alimentare, asigurând în același timp funcționarea eficientă a pieței interne.
- 25 De asemenea, astfel cum reiese din considerentul (1) al Regulamentului nr. 1829/2003, deși libera circulație a produselor alimentare și a furajelor sigure și sănătoase este un aspect esențial al pieței interne, o interdicție sau o restricție privind cultivarea de OMG-uri autorizate în temeiul Regulamentului nr. 1829/2003 și înscrise în Catalogul comun în aplicarea Directivei 2002/53/CE a Consiliului din 13 iunie 2002 privind Catalogul comun al soiurilor de plante agricole (JO 2002, L 193,

p. 1, Ediție specială, 03/vol. 43, p. 139) poate fi adoptată de un stat membru în cazurile expres prevăzute de dreptul Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 6 septembrie 2012, Pioneer Hi Bred Italia, C-36/11, EU:C:2012:534, punctele 63 și 70).

- 26 Printre aceste excepții se numără în special măsurile adoptate în temeiul articolului 34 din Regulamentul nr. 1829/2003.
- 27 Astfel cum rezultă din modul de redactare a articolului 34 din Regulamentul nr. 1829/2003, în cazurile în care este evident că produsele autorizate de sau în conformitate cu acest regulament pot prezenta un risc grav pentru sănătatea umană, pentru sănătatea animală sau pentru mediu, se iau măsuri în conformitate cu procedurile prevăzute la articolele 53 și 54 din Regulamentul nr. 178/2002. În această privință, trebuie amintit că articolul 53 din Regulamentul nr. 178/2002 se referă la măsurile de urgență susceptibile de a fi adoptate de Comisie, în timp ce adoptarea unor astfel de măsuri de către statele membre ține de articolul 54 din acest regulament.
- 28 În consecință, atunci când nu este dovedit că un produs autorizat prin Regulamentul nr. 1829/2003 sau în conformitate cu acesta poate în mod evident să prezinte un risc grav pentru sănătatea umană, pentru sănătatea animală sau pentru mediu, Comisia nu este obligată, în temeiul articolului 34 din acest regulament coroborat cu articolul 53 din Regulamentul nr. 178/2002 să adopte măsuri de urgență în sensul acestor articole.
- 29 Împrejurarea că adoptarea unor astfel de măsuri a fost solicitată de un stat membru nu afectează puterea de apreciere de care dispune Comisia în această privință.
- 30 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 34 din Regulamentul nr. 1829/2003 coroborat cu articolul 53 din Regulamentul nr. 178/2002 trebuie interpretat în sensul că Comisia nu este obligată să adopte măsuri de urgență, potrivit acestui din urmă articol, atunci când un stat membru o informează oficial, în conformitate cu articolul 54 alineatul (1) din acest din urmă regulament, în privința necesității de a se lua asemenea măsuri, deși nu este evident că un produs autorizat prin Regulamentul nr. 1829/2003 sau în conformitate cu acesta ar putea prezenta un risc grav pentru sănătatea umană, pentru sănătatea animală sau pentru mediu.

Cu privire la a doua și la a patra întrebare

- 31 Prin intermediul celei de a doua și al celei de a patra întrebări, care trebuie examinate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 34 din Regulamentul nr. 1829/2003 coroborat cu articolul 54 din Regulamentul nr. 178/2002 trebuie interpretat în sensul că, după ce a informat oficial Comisia cu privire la necesitatea recurgerii la măsuri de urgență și în cazul în care aceasta nu a luat nicio măsură în conformitate cu articolul 53 din Regulamentul nr. 178/2002, un stat membru poate, pe de o parte, să adopte astfel de măsuri la nivel național și, pe de altă parte, să le mențină sau să le reînnoiască, atât timp cât Comisia nu a adoptat, în conformitate cu articolul 54 alineatul (2) din acest din urmă regulament, o decizie prin care să impună extinderea, modificarea sau abrogarea acestora.
- 32 În această privință, trebuie amintit că articolul 34 din Regulamentul nr. 1829/2003 autorizează un stat membru să adopte măsuri de urgență în temeiul acestui articol sub rezerva respectării, pe lângă condițiile de fond prevăzute la articolul menționat, a condițiilor de procedură menționate la articolul 54 din Regulamentul nr. 178/2002 (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 septembrie 2011, Monsanto și alții, C-58/10-C-68/10, EU:C:2011:553, punctele 66-69).

- 33 Potrivit articolului 54 alineatul (1) din acest regulament, în cazul în care un stat membru informează oficial Comisia în privința necesității de a se lua măsuri de urgență, iar Comisia nu a luat nicio măsură în conformitate cu articolul 53 din regulamentul menționat, statul membru în cauză poate adopta măsuri de protecție interimare.
- 34 Condițiile de procedură sunt precizate la alineatul (1) al articolului 54 menționat, care impune statelor membre, pe de o parte, să informeze „oficial” Comisia în privința necesității de a se lua măsuri de urgență și, pe de altă parte, în cazul în care aceasta nu a luat nicio măsură în conformitate cu articolul 53 menționat, să informeze „de îndată” Comisia și celelalte state membre cu privire la măsurile de protecție interimare naționale care au fost adoptate. Așadar, având în vedere caracterul urgent al intervenției statului membru în cauză și obiectivul de protecție a sănătății publice urmărit de Regulamentul nr. 1829/2003, articolul 54 alineatul (1) din Regulamentul nr. 178/2002 trebuie interpretat în sensul că impune ca informarea Comisiei prevăzută de acest regulament să intervină, în caz de urgență, cel mai târziu simultan cu adoptarea măsurilor de urgență de către statul membru în cauză (Hotărârea din 8 septembrie 2011, Monsanto și alții, C-58/10-C-68/10, EU:C:2011:553, punctul 73).
- 35 Articolul 54 alineatul (3) din Regulamentul nr. 178/2002 prevede, pe de altă parte, că măsurile de urgență adoptate de statele membre pot fi menținute până la adoptarea măsurilor Uniunii Europene.
- 36 Menționarea la acest articol a menținerii măsurilor în cauză trebuie înțeleasă ca acoperind și reînnoirea acestor măsuri în cazul în care au fost adoptate temporar. Astfel, pe de o parte, din regulamentul menționat nu reiese că legiuitorul Uniunii a intenționat să limiteze mijloacele prin care statul membru în cauză este autorizat să mențină în vigoare măsurile adoptate și, pe de altă parte, o interpretare contrară ar putea constitui un obstacol în calea controlului riscului pe care l-ar putea reprezenta produsele alimentare sau furajele de origine comunitară sau importate dintr-o țară terță pentru sănătatea umană, pentru sănătatea animală sau pentru mediu.
- 37 Totuși, astfel cum a subliniat Curtea la punctul 78 din Hotărârea din 8 septembrie 2011, Monsanto și alții (C-58/10-C-68/10, EU:C:2011:553), în lumina economiei sistemului prevăzut de Regulamentul nr. 1829/2003 și a obiectivului său de a evita neconcordanțele artificiale în modul de abordare a unui risc major, evaluarea și gestionarea unui risc grav și evident trebuie să fie, în ultimă instanță, de competența exclusivă a Comisiei și a Consiliului Uniunii Europene, sub controlul instanțelor Uniunii.
- 38 Rezultă că, în etapa adoptării și a aplicării măsurilor de urgență prevăzute la articolul 34 din Regulamentul nr. 1829/2003 de către statele membre, atât timp cât nu a fost adoptată nicio decizie în această privință la nivelul Uniunii, instanțele naționale sesizate în vederea verificării legalității unor astfel de măsuri naționale sunt competente să aprecieze legalitatea acestor măsuri în raport cu condițiile de fond prevăzute la articolul 34 menționat și cu condițiile de procedură de la articolul 54 din Regulamentul nr. 178/2002, având în vedere că uniformitatea dreptului Uniunii poate fi asigurată de Curte în cadrul procedurii trimiterii preliminare, deoarece, atunci când o instanță națională are îndoieli cu privire la interpretarea unei dispoziții a dreptului Uniunii, aceasta are posibilitatea sau obligația, în conformitate cu articolul 267 al doilea și al treilea paragraf TFUE, să adreseze Curții o întrebare preliminară (Hotărârea din 8 septembrie 2011, Monsanto și alții, C-58/10-C-68/10, EU:C:2011:553, punctul 79, precum și jurisprudența citată).
- 39 În această privință, trebuie arătat că reiese din observațiile scrise prezentate Curții de Comisie că la nivelul Uniunii nu a fost adoptată nicio decizie în vederea extinderii, modificării sau abrogării măsurii de protecție interimare naționale menționate, contrar prevederilor articolului 54 alineatul (2) din Regulamentul nr. 178/2002.

- 40 Or, din această dispoziție rezultă că, în decurs de 10 zile lucrătoare, Comisia sesizează Comitetul permanent pentru lanțul alimentară și sănătatea animală, instituit la articolul 58 alineatul (1) din regulamentul menționat, în conformitate cu procedura prevăzută la articolul 58 alineatul (2) din regulamentul respectiv, în vederea extinderii, modificării sau abrogării măsurilor de protecție interimare naționale.
- 41 În schimb, atunci când Comisia a sesizat Comitetul permanent pentru lanțul alimentară și sănătatea animală, iar la nivelul Uniunii a fost adoptată o decizie, aprecierile de fapt sau de drept referitoare la acel caz, cuprinse într-o astfel de decizie, sunt obligatorii pentru toate organele statului membru destinat al unei asemenea decizii, în conformitate cu articolul 288 TFUE, inclusiv pentru instanțele acestuia care trebuie să aprecieze legalitatea măsurilor adoptate la nivel național (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 septembrie 2011, Monsanto și alții, C-58/10-C-68/10, EU:C:2011:553, punctul 80, precum și jurisprudența citată).
- 42 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, este necesar să se răspundă la a doua și la a patra întrebare că articolul 34 din Regulamentul nr. 1829/2003 coroborat cu articolul 54 din Regulamentul nr. 178/2002 trebuie interpretat în sensul că, după ce a informat oficial Comisia cu privire la necesitatea recurgerii la măsuri de urgență și în cazul în care aceasta nu a luat nicio măsură în conformitate cu articolul 53 din Regulamentul nr. 178/2002, un stat membru poate, pe de o parte, să adopte astfel de măsuri la nivel național și, pe de altă parte, să le mențină sau să le reinnoiască, atât timp cât Comisia nu a adoptat, în conformitate cu articolul 54 alineatul (2) din acest din urmă regulament, o decizie prin care să impună extinderea, modificarea sau abrogarea acestora.

Cu privire la a treia întrebare

- 43 Prin intermediul celei de a treia întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 34 din Regulamentul nr. 1829/2003 coroborat cu principiul precauției trebuie interpretat în sensul că conferă statelor membre posibilitatea de a adopta, în conformitate cu articolul 54 din Regulamentul nr. 178/2002, măsuri de urgență provizorii exclusiv în temeiul acestui principiu, fără a fi îndeplinite condițiile prevăzute la articolul 34 din Regulamentul nr. 1829/2003.
- 44 În această privință, trebuie arătat că articolul 7 din Regulamentul nr. 178/2002 definește principiul precauției în domeniul legislației alimentare. Alineatul (1) al acestui articol prevede că, în împrejurări specifice în care, în urma unei evaluări a informațiilor disponibile, se identifică posibilitatea unor efecte dăunătoare asupra sănătății, dar persistă incertitudinea științifică, pot fi adoptate măsuri provizorii de gestiune a riscului, necesare pentru asigurarea nivelului ridicat de protecție a sănătății stabilit în Uniune, până la apariția unor noi informații științifice pentru o evaluare mai cuprinzătoare a riscului.
- 45 La rândul său, articolul 34 din Regulamentul nr. 1829/2003 prevede, astfel cum s-a amintit la punctul 27 din prezenta hotărâre, condițiile în care un produs autorizat prin regulamentul menționat sau în conformitate cu acesta poate face obiectul unor măsuri de urgență, definind astfel cu exactitate gradul de exigență la care este supusă adoptarea măsurilor respective.
- 46 Astfel, deși, după cum a arătat avocatul general la punctul 78 din concluzii, principiul precauției, așa cum este consacrat la articolul 7 din Regulamentul nr. 178/2002, rămâne un principiu general al legislației alimentare, legiuitorul Uniunii a stabilit la articolul 34 din Regulamentul nr. 1829/2003 o regulă precisă în vederea adoptării de măsuri de urgență în conformitate cu procedurile menționate la articolele 53 și 54 din Regulamentul nr. 178/2002.
- 47 Desigur, astfel cum a precizat Curtea la punctul 71 din Hotărârea din 8 septembrie 2011, Monsanto și alții (C-58/10-C-68/10, EU:C:2011:553), condițiile prevăzute la articolul 54 alineatul (1) din Regulamentul nr. 178/2002 privind adoptarea măsurilor de urgență trebuie interpretate ținând seama

în special de principiul precauției, în scopul de a asigura un nivel ridicat de protecție a vieții și a sănătății umane, asigurând în același timp libera circulație a produselor alimentare și a furajelor sigure și sănătoase, care constituie un aspect esențial al pieței interne.

- 48 Acest principiu nu poate fi însă interpretat în sensul că permite înlăturarea sau modificarea dispozițiilor prevăzute la articolul 34 din Regulamentul nr. 1829/2003, în special prin simplificarea lor.
- 49 În această privință, trebuie subliniat că, astfel cum s-a amintit la punctul 38 din prezenta hotărâre, instanțele naționale sesizate în vederea verificării legalității măsurilor naționale de urgență menționate la articolul 34 din acest regulament sunt competente să aprecieze legalitatea măsurilor respective în raport cu condițiile de fond prevăzute la articolul menționat și cu condițiile de procedură de la articolul 54 din Regulamentul nr. 178/2002.
- 50 Pe de altă parte, este necesar să se constate că, astfel cum a arătat în esență avocatul general la punctul 68 din concluzii, măsurile provizorii de gestiune a riscului care pot fi adoptate în temeiul principiului precauției și măsurile de urgență adoptate în temeiul articolului 34 din Regulamentul nr. 1829/2003 nu intră sub incidența aceluiași regim. Astfel, reiese din cuprinsul articolului 7 din Regulamentul nr. 178/2002 că adoptarea acestor măsuri provizorii este condiționată de aspectul dacă o evaluare a informațiilor disponibile identifică posibilitatea unor efecte dăunătoare asupra sănătății, dar persistă incertitudinea științifică. În schimb, articolul 34 din Regulamentul nr. 1829/2003 permite recurgerea la măsurile de urgență în cazurile în care este „evident” că un produs autorizat prin acest din urmă regulament poate prezenta un risc „grav” pentru sănătatea umană, pentru sănătatea animală sau pentru mediu.
- 51 În această privință, Curtea a statuat la punctele 76 și 77 din Hotărârea din 8 septembrie 2011, *Monsanto și alții* (C-58/10-C-68/10, EU:C:2011:553), că expresiile „evident” și „risc grav”, în sensul articolului 34 din Regulamentul nr. 1829/2003, trebuie înțelese ca referindu-se la un risc important care pune în pericol în mod vădit sănătatea umană, sănătatea animală sau mediul. Acest risc trebuie constatat pe baza unor elemente noi, fundamentate pe date științifice fiabile. Dimpotrivă, astfel de măsuri de protecție, în pofida caracterului lor provizoriu și chiar dacă prezintă un caracter preventiv, pot fi adoptate numai dacă sunt întemeiate pe o evaluare a riscurilor cât mai completă posibil ținând cont de împrejurările speciale ale cazului în speță, care să demonstreze că se impun aceste măsuri.
- 52 În plus, trebuie arătat că, astfel cum a precizat avocatul general la punctele 74-76 din concluzii, diferența dintre nivelul de risc impus de articolul 34 din Regulamentul nr. 1829/2003, pe de o parte, și de articolul 7 din Regulamentul nr. 178/2002, pe de altă parte, trebuie să fie apreciată ținând seama de punerea în aplicare procedurală a acestor dispoziții, și anume aplicarea articolului 34 din Regulamentul nr. 1829/2003 la produsele autorizate prin acesta și a articolului 7 din Regulamentul nr. 178/2002 la întregul domeniu al legislației alimentare, inclusiv în cazul produselor care nu au făcut niciodată obiectul unei proceduri de autorizare.
- 53 În consecință, pentru a evita ca articolul 7 din Regulamentul nr. 178/2002 să reducă gradul de incertitudine impus de regula prevăzută la articolul 34 din Regulamentul nr. 1829/2003 pentru adoptarea măsurilor de urgență, nu poate fi admisă o astfel de aplicare autonomă a principiului precauției, astfel cum este prevăzut la articolul 7 din Regulamentul nr. 178/2002, fără a fi îndeplinite condițiile de fond prevăzute la articolul 34 din Regulamentul nr. 1829/2003 în vederea adoptării de măsuri de urgență prevăzute la acest din urmă articol.
- 54 Având în vedere cele ce precedă, trebuie să se răspundă la a treia întrebare că articolul 34 din Regulamentul nr. 1829/2003 coroborat cu principiul precauției, astfel cum este prevăzut la articolul 7 din Regulamentul nr. 178/2002, trebuie interpretat în sensul că nu conferă statelor membre posibilitatea de a adopta, în conformitate cu articolul 54 din Regulamentul nr. 178/2002, măsuri de urgență provizorii exclusiv în temeiul acestui principiu, fără a fi îndeplinite condițiile de fond prevăzute la articolul 34 din Regulamentul nr. 1829/2003.

Cu privire la cheltuielile de judecată

55 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară:

- 1) **Articolul 34 din Regulamentul (CE) nr. 1829/2003 al Parlamentului European și al Consiliului din 22 septembrie 2003 privind produsele alimentare și furajele modificate genetic coroborat cu articolul 53 din Regulamentul (CE) nr. 178/2002 al Parlamentului European și al Consiliului din 28 ianuarie 2002 de stabilire a principiilor și a cerințelor generale ale legislației alimentare, de instituire a Autorității Europene pentru Siguranța Alimentară și de stabilire a procedurilor în domeniul siguranței produselor alimentare, trebuie interpretat în sensul că Comisia Europeană nu este obligată să adopte măsuri de urgență, potrivit acestui din urmă articol, atunci când un stat membru o informează oficial, în conformitate cu articolul 54 alineatul (1) din acest din urmă regulament, în privința necesității de a se lua asemenea măsuri, deși nu este evident că un produs autorizat prin Regulamentul nr. 1829/2003 sau în conformitate cu acesta ar putea prezenta un risc grav pentru sănătatea umană, pentru sănătatea animală sau pentru mediu.**
- 2) **Articolul 34 din Regulamentul nr. 1829/2003 coroborat cu articolul 54 din Regulamentul nr. 178/2002 trebuie interpretat în sensul că, după ce a informat oficial Comisia Europeană cu privire la necesitatea recurgerii la măsuri de urgență și în cazul în care aceasta nu a luat nicio măsură în conformitate cu articolul 53 din Regulamentul nr. 178/2002, un stat membru poate, pe de o parte, să adopte astfel de măsuri la nivel național și, pe de altă parte, să le mențină sau să le reinnoiască, atât timp cât Comisia nu a adoptat, în conformitate cu articolul 54 alineatul (2) din acest din urmă regulament, o decizie prin care să impună extinderea, modificarea sau abrogarea acestora.**
- 3) **Articolul 34 din Regulamentul nr. 1829/2003 coroborat cu principiul precauției, astfel cum este prevăzut la articolul 7 din Regulamentul nr. 178/2002, trebuie interpretat în sensul că nu conferă statelor membre posibilitatea de a adopta, în conformitate cu articolul 54 din Regulamentul nr. 178/2002, măsuri de urgență provizorii exclusiv în temeiul acestui principiu, fără a fi îndeplinite condițiile de fond prevăzute la articolul 34 din Regulamentul nr. 1829/2003.**

Semnături